

Václav
Beneš
Třebízský

Divotvorný
ubrousek

Půjčujeme:

knihy / časopisy / noviny / mluvené slovo /
hudbu / filmy / noty / obrazy / mapy

Fpřístupujeme:

wi-fi zdarma / e-knihy / on-line encyklopedie /
e-zdroje o výtvarném umění, hudbě, filmu

Pořádáme:

setkání s autory / přednášky / koncerty /
filmová představení / výstavy /
aktivity pro děti a jejich rodiče / čtení

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.facebook.com/knihovna

www.e-knihovna.cz

Znění tohoto textu vychází z díla Kouzelná lucerna tak, jak bylo vydáno vydavatelstvím Národní práce v roce 1945 (SEIFERT, Jaroslav. *Kouzelná lucerna : výběr českých pohádek*. Uspořádal a úvodní báseň napsal Jaroslav Seifert, obrázky Karel Slovinský. 2. vyd. Praha : Národní práce, 1945. 160 s.).

Autorem portrétu Václava Beneše Třebízského na obálce e-knihy je Jan Vilímek.

Text díla (Václav Beneš Třebízský: Divotvorný ubrousek), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Citační záznam této e-knihy:

TŘEBÍZSKÝ, Václav Beneš. *Divotvorný ubrousek* [online]. V MKP 1. vyd. Praha : Městská knihovna v Praze, 2012 [aktuální datum citace e-knihy – př. cit. rrrr-mm-dd]. Dostupné z WWW: <http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/34/76/95/divotvorny_ubrousek.pdf>.

Vydání (obálka, grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.1 z 1. 11. 2012.

Divotvorný ubrousek

Od nás daleko za lesy, za horami bydlil v nepatrné vísce švec se ženou. Tři syny měli, a všichni se vyučili početnému řemeslu svého otce. Když povyrostli a nejstarší již čítal přes dvacet let, vyslal jej otec na zkušenou.

„Co je do řemeslníka, když nebyl ani za vraty, pak každý pohůnek si otře oň hubu.“ A když odcházeli a plakali, opakoval jim to a dodal ještě: „Buďte hodní a všude se vám dobře povede. Často se modlete k svatému Kryšpínu, on je mocným patronem cechu našeho, však jste ho viděli na korouhvi pořádkové, a zajisté v dobách zlých vás neopustí.“

Udělal jednomu po druhém s matkou na čele po kříži. Chlapci políbili ruku mámě a tátovi a dali se na cestu. Šli řádkou, nejstarší napřed a posléze nejmladší. Země se jim pod nohama jen kmitala, sotva se půdy dotýkali. Večerem dorazili k lesu. Nebáli se, zlý člověk ničeho by si na nich nevzal, a jinak se nestrachovali.

Doma mnohdy prospali pod širým nebem celou noc, proč v cizině by nemohli! Stromy v lese byly košaté, uchránily jich před deštěm. Když zapadlo slunce, setmělo se již, usadili se na mechu, rozdělali oheň, pojedli suchého chleba a ulehli.

Nejstarší hlídal, aby nějaká šelma bratřím neuškodila. Ani oka nezamhouřil, bedlivě bděl. Bylo již k půlnoci. Nedaleko kmene, pod nímž bratři leželi, plamének vyšlehl, bělounký, průzračný. Dál a dál se šířil, nic od něho nechytalo, ani nezaprskal, tichounce plápolal.

Frantík, jak říkali nejstaršímu, se pozvedl, hleděl chvíli na ohníček, napadlo mu cosi o strašidlech, a také o plamencích, o nichž povídali si u nich, že peníze to hořívají; rozmýšlel se chvíli a k ohni zaměřil. Když popošel několik kroků, sáhl do kapsy, vytáhl hrst drobečků, přehodil jimi plameny, pomodlil se, mžikem uhasil oheň, a na témže místě zasvítla se hromada stříbrňáků. Hbitě sehnul se a plný vak si jich nasbíral, kapsy naplnil i za košili naházel, a vrátil se ke kmeni, pod nímž bratři jeho odpočívali. Ale

nedlouho zde stál. Rozhodl se, vzal hůl a pustil se k domovu. Otcí a matce řekl, že bratři šli dál. S radostí ho tatík uvítal, ke králi poslal s penězi, a král mu dal za manželku dceru nejstarší. Zveselil se švec, že syn jeho je zetěm královým.

Když se probudili bratři mladší, ulekli se, když neviděli nejstaršího. „Zvěř zachvátila jej, potěš Bůh starého otce," povídali a šli dále.

Celičký den lesem putovali, a když zapadlo slunce a setmělo se, zase usadili se na mechu, oheň rozdělali, skyvku suchého chleba pojedli.

„Pánbůh tě, bratře, opatruj," pravil nejmladší bratr prostřednímu, jenž měl dnes hlídku, a ulehl.

Starší bratr ani oka nezamhouřil, bedlivě bděl. Mohlo býti již k půlnoci; nedaleko kmene, pod nímž nejmladší odpočíval, vyšlehl plamének zlaťounký, průzračný. Dál a dále se šířil, nic od něho nechytalo, ani nezapraskal, tichounce plápolal. Toník, tak říkali prostřednímu, zvedl se, hleděl chvíli na ohníček, napadlo mu cosi o strašidlech, ale také o plamencích, o nichž si doma povídali, že peníze to hořívají, rozmyslil se poněkud a k ohni zaměřil. Když přišel na několik kroků, sáhl do kapsy, vytáhl hrst drobečků, přehodil jimi plameny, a mžikem uhasl ohníček. Hromada zlaťáků na témže místě se zasnčila. Hbitě sehnul se Toník, plný vak si jich nasbíral, kapsy naplnil i za košili naházel, a vrátil se ke kmeni, pod nímž dřímá bratr nejmladší. Ale nedlouho zde stál. Rozhodl se, vzal hůl a vrátil se k domovu. Otcí a matce řekl, že nejmladší syn šel dál. S radostí jej starý uvítal, ke králi poslal s penězi, a král mu dal za manželku dceru prostřední. A veselil se z toho švec, že dva synové jeho jsou již zeti královými.

Když zrána probudil se bratr nejmladší, ulekl se, že byl samotěn. „Dva bratry mi divá zvěř zachvátila, jediný já jsem otcí zbyl. Potěš Bůh staré rodiče, až se to dovědí," povídal sám k sobě. Také měl již chuť domů se vrátiti, ale touha, aby seznal svět a lidi v něm, zvítězila. Hluběji se pustil do lesa. Celý den borovinami šel. Když zapadlo slunce a setmělo se, ocitl se u skály jakési; ve skále byla

vysekaná jeskyně a před otvorem na drnu seděl stařeček. Vašík, tak nejmladšímu říkali, pozdravil dědouška a kmet přívětivě poděkoval.

„Vítám tě, Vašíku, sedni si vedle, unavil jsi se. Však kde ses tu vzal?“

Pověděl mu Vašík vše, nic nezamlčel, a když dopověděl, zakýval hlavou staroušek a promluvil:

„Tři sta let čekal jsem na tebe, a přece jsem se dočkal.“ Dal mu jísti a pítí, a ráno, když se probudil a sluníčko zase svítilo do jeskyně, toto přikázal Vašíkovi dědoušek:

„Hleď, ty mne musíš pochovali. Hrob mi vyhrabali pomůžeš, a já lehnu si do něho a umru. Proto jsem na tebe čekal, aby neroznesla tělo mé zvěř po lesích a já komu měl odkázati své obydlí. Ty tak dlouho zde musíš býti, až zase někdo k tobě zabloudí a tebe vysvobodí. Abys hladý neumřel a nelekl žízni, zde ten ubrousek ti zanechám. Kdykoli jej rozestřeš, co ti jen hrdlo ráčí, budeš mítí. Pamatuj jen na mne a modli se, nebude se ti zde stýskali.“

Když to stařeček pověděl, vzal motyku a Vašík rýč, a když hrob vyryli, lehl si do něho dědoušek, Vašík jej zahrabal, pomodlil se na jeho hrobě, ze suků udělal kříž, zabodl jej do rohu a šel dál. Na ubrousek však nezapomněl. Hezký kus cesty ušel již, na mech se usadil.

„Zkusiti musím, zdali pravdu mluvil stařeček,“ pravil sám k sobě, vytáhl ubrousek a rozestřel jej, a sotvaže si na co pomyslí, bylo to na ubrousku. Když tak jedl a připíjel si, dědek jakýsi přišel k němu.

„Co děláš, chlapče?“ zhurta Vašíka se otázal.

„Vidíš, brachu, že snídám.“

„Dej také!“

„Sedni si, ber si, co chceš.“

Dědek sedl si, jedl a pil dost a dost.

Když nemohl již, pravil k Vašíkovi:

„Dobře se, chlapče, máš, ale já ještě lépe.“

„Co máš, dědečku?“

„Torbičku mám, a kdykoli na ni zaklepám, vojska se z ní bez počtu hrne, a přestanu-li, vše zase zmizí v ní.“ „Nevyměnil bys ji za ubrousek?“

„Rád, hochu!“ Stařeček mu dal torbičku, a hoch dědečkovi ubrousek.

Ale sotvaže několik kroků ušel, zaklepal na mošničku, a řada vojáků se před ním objevila. „Co pán poroučí? Co žádá?“ tázal se pokorně jejich velitel.

„Jděte a vezměte tamhle tomu dědkovi ubrousek!“ poručil Vašík. Neotáleli vojáci a mžikem byli zde s ubrouskem. Opět ušel kus cesty a zase si sedl na trávníku. Vyňal ubrousek, rozestřel jej a měl, co jen hrdlo ráčilo. Jakýsi dědek se k němu přibelhal. „Co děláš, chlapče?“ zhurta se ho otázel. „Vidíš, že obědvám.“ „Obědváš? Dej také!“ „Sedni a vezmi si, co chceš.“ Dědek si sedl, jedl a pil dost a dost. Když již nemohl, pravil k Vašíkovi: „Vidíš, ty se máš dobře; ale já se mám ještě lépe.“ „Co máš, dědečku?“

„Klobouk mám třírohý, a takhle-li jej napřed obrátím, malé jen kulky lítají jako déšť; takhle-li však obrátím jej, nejhrubší střelba hřmí, a tak-li jej nasadím, ani stéblo se nehýbá a hned pokoj nastane.“

„Nevyměnil bys jej za ubrousek?“

„Rád, hochu.“

„Na tedy.“

Stařeček mu dal klobouk a hoch dědečkovi ubrousek, ale sotvaže několik kroků ušel, zaklepal na mošničku a řada vojáků se před ním objevila. „Co pán žádá? Co poroučí?“ tázal se pokorně jejich velitel.

„Jděte a vezměte tamhle tomu dědkovi ubrousek.“

Neotáleli vojáci a ve chvílce zde byli s ubrouskem. Opět šel kus cesty a zase si sedl na trávu. Rozestřel ubrousek, a měl, co hrdlo ráčilo. Jakýsi dědek se k němu přibelhal.

„Co děláš, chlapče?“ zhurta se ho otázal. „Vidíš, že svačím.“ „Svačíš? Dej také!“ „Sedni a vezmi si, co chceš.“ Dědek si sedl a jedl a pil dost a dost. Když již nemohl, pravil k Vašíkovi: „Ty se máš dobře, ale já se mám lépe.“

„Co máš, dědečku?“

„Střevíce mám, a řeknu-li: marš, marš! mžikem jsem, kdekoli se mi zachce.“

„Nevyměnil bys je za ubrousek?“

„Rád, hochu.“

Stařeček mu dal střevíce a hoch dal dědečkovi ubrousek; ale ušel jen několik kroků, zařinčel na taštičku a řada vojáků se před ním objevila. „Co pán žádá, co poroučí?“ pokorně tázal se ho velitel.

„Jděte a vezměte tamhle tomu dědkovi ubrousek!“ zavelel. Neotáleli vojáci a ve chvílce byli zde s ubrouskem. Bylo již k večeru, slunce zapadlo. Vašík si obul divotvorné střevíce a řekl marš! marš!, a sotva to dořekl, byl před chaloupkou doškovou, ve vesničce za horami a za lesem.

Zaradoval se starý otec a matička radostí zaplakala, že se jí vrátil miláček. „Nu, co ty si, hochu, neseš s cest?“ tatík se ho zeptal.

„Nic si nenesu.“

„Hled, tvoji bratři peněz si přinesli: zlatých a stříbrných, a oba jsou zeti královskými,“ starý mu povídal.

„Že se vrátili a peněz přinesli?“ divil se bratr nejmladší. „Chytráci, mne samotného v lese nechali, opustili nevěrně,“ sám si pomyslel, ale otci ničeho neřekl; skromně žil jako dříve, na záhrobcí spal, a když mu starý vyčítal štěstí bratrů, dcery vlastní že jim král dal a on že je k ničemu, vždy odpověděl, že také tu třetí dostane. Z plna hrdla zasmál se švec, a Vašík ani slova více nepromluvil. Večer zase zalezl si na záhrobec.

Po nějakém čase chystali se na dvoře královském k hodům bohatým. Na vše strany vysílal posly král, i k ševci poslal pro bratra třetího. Nevystrojil se příliš Vašík, ani nejlepší šatů nevzal, a když do hradu přišel, do síně hodovní, k stolům již zasedali. Vedle bratrů mu místo král vykázal, a ti se styděli za bratra chudáka a pošeptmo

vadili se s ním, že jim dělá jen hanbu, proč raději doma nezůstal. Ale nevšímal si řeči jejich Vašík, a když dosti již ho vyplísnil, do ucha nejstaršímu pošeptal: „Ty, řekni králi, aby mi dal dceru třetí, nejmladší.“

Ten na něho ani nepohlédl, zaškaredil se, k prostřednímu se nahnul a povídal mu, že se Vašík zbláznil. Když bylo po hostině, předstoupil nejmladší ševcův syn před krále, poklonil se hluboce a zval ho k sobě na hody. A když krále pozval, ke všem zemanům a pánům shromážděným se obrátil s týmž pozváním. Všichni připověděli mu návštěvu. Oba starší bratři ještě více se zaškaredili, že hanby a posměchu jen se jim dostane pro bratra chudáka.

„Že ho sem jen tatíček náš, nerozumec, pustil! Krále si pohoršíme, a kdož vše může najednou přehlédnouti, jaké následky mohly by z toho býti, že žerty si tropil, blázen, z mocného tchána,“ povíдали si.

Ale Vašík veselý myslí vracel se k chýši otcovské. Co tu bylo vyptávání, divení, když přišel a povídal jim, jak to na dvoře vypadá. Když pověděl, že krále pozval a všechny pány a zemany navzájem, a že mu neodřekli, ale připověděli, spráskla ruce nad hlavou stará matka, a švec si pohladil holou bradu, usmál se a propověděl: „Kdo by to v něm hledal, že umí také šprýmovat; nu, svlékni se jen, a hled', abys dohonil, cos prozahálel.“

„Usaďte se jen, táto; ale to vám přece konečně musím říci, že mne ševcovina omrzela. Aby to kozel vzal, pořád je člověk jen usmolený, nemůže ani vyjít mezi pořádné lidi.“

Tatík již otvíral hubu, ale Vašík ho předešel:

„Dratve již ani do ruky nevezmu, a smoly také ne. Najměte si tovaryše!“

„I ty prach zatra – kluku! Ty naše řemeslo haněti?“ zahorlil švec a povětrím potěh hvízdal. Ale do stěny se zamrskl a vápno s ní odrazil. Šipkou byl Vašík na dvorku – držel slovo, ani dratve, ani smůly nevzal více do ruky; ale starý tovaryše nenajal. Brzy ušel týden, za týdnem příklusal i den, kdy pozval si Vašík panstvo a krále do chaloupky tátovy.

Slunce dávno svítilo již nad vesničkou. Ve světnici bylo vše uklizeno, podlaha vymyta, o verpánku a o kopytech ani pohádky, smůla pečlivě pískem i věchtem vydrhnuta se stolu, nikdo by byl neřekl, že je zde bytem mistr cechu ševcovského. Ale o Vašíkovi ani zmínky nikde nebylo. Od božího rána se matka po něm sháněla, starý již opět začínal se oháněti potěhem. Bylo deset, jedenáct, ale kde nic, tu nic.

„Že aspoň nějaké maso nekoupil, libru nebo dvě. Co jen řeknou? Pro smilování boží!“ bědovala stará.

„Já to říkám, že ten kluk jen pro zlost je nám. Však mu dám na památku,“ huboval Švec.

Vašík všecko dobře slyšel, čtverák ležel na loubí a za břicho se popadal. Za chvíli slezl.

„Snad není ještě tak zle,“ povídal Vašík na prahu. „Nějaké stoly rychle přineste.“

„Od rána jsou v sednici, ale co na ně?“ zase matka bědovala.

„O to se nestarejte!“ odsekl Vašík.

Starý vyšel ven, aby se nemusil zlobit, a Vašík vyběhl před vrátka, jež vedla do dvorka. Blížila se již dvanáctá. Zaklepal na mošničku, řada vojska vyřítla se ven. „Co pán žádá? Co poroučí?“ poklonil se před ním velitel.

„Jděte a postavte u vchodu do chaloupky a po návsi čestnou stráž. Jedni hudebníci ať na začátku vsi se rozestaví, a druzí zde!“ poroučel Vašík. Poklonil se velitel a odešel.

Vašík vrátil se do světnice. Švec zase byl již ve vnitřku, ale ani slova nepromluvil. Náhle zarachotily kočáry, mnoho jich bylo; ale hlučná hudba rachot přehlušila. Starý sebou trhl, až poskočil, když u samých dvířek začalo hřmít, pískat a vytrubovat, a ven vyrazil dveřmi s rukama sepjatýma. Vašík mezitím vyňal ubrousek, rozložil na stole postranním, a stará matka ani nepostačila nositi na tabule. Z počátku ani nevěřila očím, až teprve, když ochutnala.

Stráže u dveří rozestavené vzdávaly čest, k nohám spouštěly zbraň, hřmotný hlas velícího důstojníka až zatřásl okny světničky. Pochvaloval král Vašíka, a bratři starší podivně hleděli na bratra

nejmladšího. Ani král, ani zemané a panstvo takových jídel neviděli, neřku-li, aby jich jedli. Hudby obě mezi hostinou vybrané kusy hrály, nejnovější, až krev se v žilách všem rozproudila. Když bylo po hodech, předstoupil Vašík před krále u přítomnosti všeho dvořanstva a prosil ho o dceru nejmladší.

„Té království odkáží, a ona po rovném sobě se musí ohlédnouti. Nemohu tobě dáti dcery nejmladší, budoucí královny," odřekl Vašíkovi.

„Však dáš mi ji, králi, ne-li po dobrém, po zlém tedy," poručil si ševcův nejmladší syn. „Vojnu ti vypovídám ve čtyřech nedělích a panstvo, shromážděné беру si za svědky." Poklonil se králi i dvořanům a vyšel ven.

Když rozjíždělo se panstvo, zase vzdávaly strážce čest, a zase hrála hudba na návsi a před ševcovými. Když se ptali bratři Vašíka, kde přišel k tolika mužům, kde k tolika jídlům nevidaným, nepověděl jim nic, neřekl ani slova, nevytýkal jim, že ho v lese opustili nevěrně.

Ale ani otci, ani matce nezjevil se s ničím. A švec nehuboval již na Vašíka, že dratve neběře již do ruky a že se nesmolí. Mlčel, přemítal a hlavou kroutíval. Ale král se vysmál nápadníku dcery své. Těch několik jeho mušketýrů a muzikantů že čepicemi utlouci dá, a přisvědčovali mu dvořané a smáli se s ním. Když uplynul poslední den čtyřnedělní a dvanáctá hodina udeřila, jediný jen pluk do boje vytáhl, bez děl a bez jízdy. Vašík vyšel ze ševcovny sám, jenom na zádech měl mošničku.

Když se přiblížil k vojsku královskému, zastavil se u lesa, podíval se na krále, jenž v pozadí se svým komonstvem jako k nějaké poradě připraven stál, zabubnoval na mošničku, a v témže okamžiku v dlouhých řadách valily, se tlupy z lesa v šiku válečném, velitelé jednotlivých oddílů, když jeli kolem Vašíka, šavlemi před ním křížovali, a brzo bylo pole široko daleko pýchotou jako poseto.

Vašík obrátil klobouk levým rohem naproti králi, a bleskem jako dešť sypaly se kulky do řad králových. Jako švestky přezralé padali tam, a z Vašíkových ani jediný. Brzo povztyčili na straně králově

bílou korouhev. Vašík zase levý roh na levé ucho postrčil, zamklka střelba, a ani jediná kulka více nezafičela. Nesmál se král, ani jeho dvořané, na dvě neděle si příměří vyprosil, a Vašík povolil.

Všechno vojsko své do zbraně povolal král, a když poslední den uplynul a udeřila dvanáctá, vyšel Vašík ze ševcovny. Daleko za vsí uviděl vojsko královo, které jako mraky před bouří se černalo, a sám neměl než mošničku na ramenou a třírohý klobouk na hlavě. Když k lesu přišel, na mošničku zabubnoval, v dlouhých řadách valily se pluky z lesa a brzo bylo pole široko daleko pěchotou jako poseto. Vašík opět levý roh obrátil naproti královým, a bleskem jako déšť sypaly se kulky do protivných řad. Jako švestky přezrálé padali tam vojáci, a z Vašíkových ani jediný.

Brzy povztýčili bílou korouhev na straně králově. Vašík zase levý roh na levé ucho postrčil, zamklka střelba, a ani jediná kulka více nezafičela. Na dvě neděle si král vyprosil příměří, a Vašík opět povolil.

V celé říši, kde kdo mohl nositi jen zbraň, bylo do pole sbíráno, i ženatí mužové, již dávno odrostlí vojančině, musili do vojny, i jízdu, i děla vypravil na bojiště král v den určitý. Vašík zase ničeho neměl s sebou, leda mošničku a klobouk třírohý. Když k lesu přišel, zase prsty na ni zabubnoval, a z lesa valily se opět v dlouhých řadách tlupy v pořádku bitevním. Vašík levý roh klobouku obrátil naproti královi, a zase řídly řady protivné. Za chvíli pravý roh postrčil vpřed, a koule mnoholiberky ryly do šiků králových, hlavy urážely jim a ostatní k útěku donutily. Zase vztyčili tam bílou korouhev. Vašík pravý roh na pravé ucho nasadil, zamklka střelba. Ani jediná koule více nezahučela.

„Dám ti dceru nejmladší,“ slíbil král. Vašík prsty opět zabubnoval na mošničku, a opět řady jeho v lese zmizely.

Slavná byla svatba nejmladší dcery královny se synem ševcovým. Když bylo po hostině svatební, pověděl teprve Vašík všem, jak bratři starší v lese ho nevěrně opustili a domů se vrátili s penězi a stali se zeti královými, a jak jemu Pán Bůh štěstí nadělil. Pověděl to, odpustil jim a vícekrátě nikdy toho nevzpomínal.

Starého otce a matku k sobě vzal, a tatík již nikdy nehuboval, že pohanil syn řemeslo ševcovské. Sám také více nebral dratve ani smůly do rukou, ale svatého Kryšpína do smrti ctil. A Vašík král od těch dob vždy, strojil-li hody a radovánky, ubrousku jedině použil, a vojnu-li vedl s okolními vladaři, bez muže jediného nad nimi zvítězil, a daleko-li se chtěl podívali do zemí cizích, jen divotvorné střevíce bylo mu navléknouti. A dosud v zemi té, kde udály se příhody, o nichž vypravoval jsem vám, chovají a ctí jakožto klenoty dědičné i ubrousek i klobouk se střevíci.

Václav Beneš Třebízský

Divotvorný ubrousek

Vydala **Městská knihovna v Praze**
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání
Verze 1.1 z 1. 11. 2012